

Dr. Ing. Zdeněk Chromý

„Seznamte se, prosím...“

Nosatec *Phlyctinus callosus* – nové riziko pro pěstování ovocných dřevin

Nosatec *Phlyctinus callosus* je škůdce pocházející z Jižní Afriky, škodící především na ovocných dřevinách včetně révy vinné. Přestože výskyt tohoto brouka nebyl dosud na evropském kontinentu zaznamenán, představuje zde významné riziko pro řadu ovocných plodin v případě jeho zavlečení.

Phlyctinus callosus taxonomicky náleží do řádu brouci (Coleoptera), čeledi nosatcovití (Curculionidae), podčeledi Entiminae. V odborné literatuře se lze setkat s dalšími vědeckými názvy tohoto brouka – *Ocyroma rhysa*, *Peritelus callosus*, *Rhyncogonus germanus* a *Sciobius subnodosus*. V loňském roce bylo zjištěno, že *Phlyctinus callosus* není samostatným druhem, ale že se jedná o druhový komplex zahrnující šest druhů, včetně *P. callosus sensu stricto* a pěti nových druhů – *P. grootbosensis* Haran sp. nov., *P. xerophilus* Haran sp. nov., *P. planithorax* Haran sp. nov., *P. littoralis* Haran sp. nov., *P. alavorus* Haran sp. nov.

Jedná se o škůdce původem z Jižní Afriky, který byl v 19. století zavlečen do Oceánie a nedávno na ostrov Réunion. Jeho výskyt byl dosud zaznamenán v Africe (Jižní Afrika, ostrov Réunion, ostrov Svatá Helena) a v Oceánii – v Austrálii (ve spolkových státech Jižní Austrálie, Nový Jižní Wales, Tasmánie, Victoria a Západní Austrálie), na Novém Zélandu a na Norfolkských ostrovech. *P. callosus* je polyfágní škůdce napadající široký okruh jednoděložných

a dvouděložných rostlinných druhů. Dospělci žijí přes den ve vrstvě listů na povrchu půdy v blízkosti hostitelských rostlin a během noci vylézají do vzdušných částí rostlin, na kterých se žíví a páří. Tento nosatec je považován za významného škůdce révy vinné (*Vitis vinifera*) a ovocných dřevin (*Malus domestica* a *Prunus* spp.) v Jižní Africe, v Austrálii a na Novém Zélandu. Rovněž napadá řadu druhů okrasných rostlin.

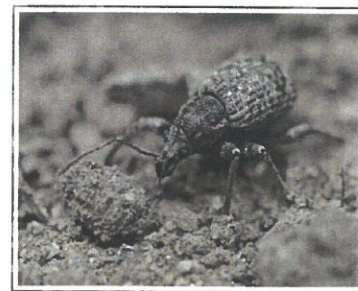
Biologie a symptomy výskytu škůdce

Larvy brouka se nacházejí v půdě, kde škodí žírem na kořenech hostitelských rostlin. Dospělci okusují stonky, listy a plody. Dospělci *P. callosus* působí zejména škody na plodech jabloní, nektarinek, broskvoní, slivoní a broskvoní. Na révě vinné poškozuje především listy a stonky (včetně hroznů a bobulí). Léze na plodech způsobené škůdcem zneumožňují jejich prodejnost a napadení porostů může v řadě případů zapříčinit zamítnutí vývozu ovoce. Mladé ovocné stromy mohou být při silné intenzitě napadení nosatcem zcela zbaveny listů. Tím, že larvy působí škody na kořenech,

velmi negativně ovlivňují zejména růst kořenové zeleniny nebo mladých ovocných stromů a keřů révy vinné. Dospělci jsou nelétaví brouci (o délce těla 4,8–6,1 mm), šedohnědého zbarvení, s „baňatým“ zadečkem, na jehož zadním okraji se nachází charakteristický světle bílý proužek ve tvaru písmene V. Samičky v pozdním létě až začátkem podzimu kladou vajíčka na povrch či blízko povrchu půdy nebo do rozkládajícího se organického materiálu. Vajíčka jsou velmi malá a zpravidla je nemožné je najít. Z vajíček se líhnou larvy po 10 až 14 dnech. Bezprostředně po vylíhnutí zalézají larvy prvního instaru do půdy, kde se žíví kořeny hostitelských rostlin. Larvy jsou beznohé a mají oranžovo-hnědou hlavu. Larvy se postupně vyvíjejí během zimního období a nejrychleji při vyšších teplotách s nástupem jara. Jak larvy dospívají, mění svoji barvu na mléčnou a vytvářejí hladkou hliněnou schránku, ve které se kuklí. Nosatec *P. callosus* může mít jednu až dvě generace ročně.

Způsoby šíření škůdce a možnosti ochrany

Jak již bylo uvedeno, dospělci nejsou schopni letu, tudíž nejpravděpodobnější cestou průniku škůdce do nových oblastí je jeho zavlečení v rámci obchodu s ovocem, původem ze zemí s výskytem škůdce. Jelikož vajíčka jsou kladena na půdu nebo do rostlinných zbytků a larvy žijí v půdě, mohou být tato stadia škůdce zavlečena s hostitelskými rostlinami určenými k dalšímu pěstování, v zemině ulpělé na jejich kořenech, a zřejmě též s kořenovou zeleninou.

Nosatec *Phlyctinus callosus* na povrchu půdy

Nosatec *P. callosus* je pravidelně zachycován v zásilkách ovoce dovezených do Spojených států amerických a nedávno byl zjištěn v Irsku v zásilce jablek dovezených z Jižní Afriky.

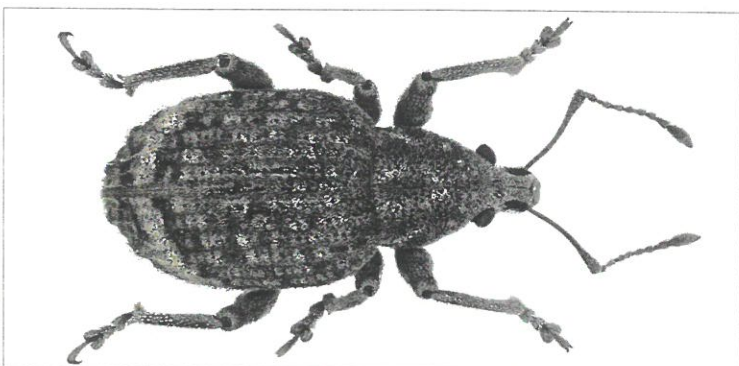
Kontrolní opatření proti škůdci spočívají především v aplikaci insekticidů proti dospělci nosatce a v použití mechanických bariér (lepových pásů) na kmelech ovocných dřevin s cílem zamezit přístupu škůdce k plodům. V současné době probíhá v Jižní Africe výzkum zaměřený na využití parazitických hádčátek v boji proti larvám škůdce. Ve stejné zemi jsou v současné době prováděna posklizňová ošetření s cílem zajistit nepřítomnost škůdce ve vyvážených zásilkách ovoce.

Protože se nosatec *Phlyctinus callosus* vyskytuje především v oblastech s mírně teplým nebo středomořským podnebím, mohl by se v případě zavlečení do Evropy velmi dobře adaptovat zejména ve středomořských státech, ze kterých by mohl být následně s rostlinnými produkty zavlečen do dalších evropských zemí.

Text

Dr. Ing. Zdeněk Chromý,

ÚKZÚZ Brno

Zdroj fotografií www.eppo.orgSamička nosatce *Phlyctinus callosus*